

เรื่องสั้นประวัติศาสตร์ของเหิงยวนซูยเถียบ: การทำทายประวัติศาสตร์นิพนธ์ ของเวียดนาม ในยุคหลังนโยบายโด่ยเหมีย

อาจารย์ ดร.มนธิรา ราโท

เรื่องสั้น *Vàng Lúa* หรือ “ทองกับไฟ” ซึ่งเหิงยวนซูยเถียบได้เขียนขึ้นในยุคหลังนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนาม (โด่ยเหมีย) ได้สะท้อนถึงความพยายาม ของนักเขียนที่จะตีความประวัติศาสตร์ในแง่มุมที่แตกต่างไปจากประวัติศาสตร์นิพนธ์ ของนักประวัติศาสตร์สกุลมาร์กซิสต์และประวัติศาสตร์ฉบับทางการโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ชาลองผู้ก่อตั้งราชวงศ์เหิงยวน เรื่องสั้น “ทองกับไฟ” เป็นหนึ่งในเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์สามเรื่องของเหิงยวนซูยเถียบที่ได้รับความนิยม จากผู้อ่านเป็นอย่างมาก ในช่วงปี ค.ศ. 1987-1989 ผลงานของเหิงยวนซูยเถียบได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างมากจนเรียกกันว่า “ปรากฏการณ์เหิงยวนซูยเถียบ” ในบทความนี้ผู้เขียนมุ่งวิเคราะห์เนื้อหาของเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ที่สะท้อนอยู่ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ และพิจารณาถึงบทบาทของเหิงยวนซูยเถียบต่อพัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามและประวัติศาสตร์นิพนธ์ของเวียดนามยุคหลังนโยบายโด่ยเหมีย

NGUYỄN HUY THIẾT

những
ngọn gió
Hua Tát

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

1. เหยียนฮุยเถียบในฐานะนักเขียนแนวหน้าของวรรณกรรมเวียดนามยุคหลังนโยบายโด่ยเหม้ย

2

เหยียนฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp) เป็นนักเขียนเวียดนามที่ประสบความสำเร็จมากในยุคหลังนโยบาย “โด่ยเหม้ย” (Đổi Mới) หรืออาจจะกล่าวได้ว่าอาชีพนักเขียนของเขาเริ่มขึ้นพร้อมกับนโยบายโด่ยเหม้ยเพราะเขาไม่เคยตีพิมพ์งานเขียนก่อนที่นโยบายโด่ยเหม้ยจะถูกประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1986 ในช่วงดังกล่าวประเทศเวียดนามอยู่ภายใต้การบริหารของเหยียนวันลินญูห์ (Nguyễn Văn Linh) ผู้เป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนามซึ่งได้ชื่อว่าหัวก้าวหน้ามากในยุคนั้น นโยบายโด่ยเหม้ยคือการปฏิรูปทางเศรษฐกิจของเวียดนามซึ่งเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบผูกขาดโดยรัฐเป็นระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ทั้งนี้เพื่อเป็นทางออกให้เวียดนามพ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจนั่นเอง นอกจากการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ แล้วเหยียนวันลินญูห์ยังดำเนินนโยบายเปิดประเทศและนำเวียดนามกลับเข้าสู่ประชาคมโลกอีกครั้ง ผลพลอยได้ประการหนึ่งของนโยบายโด่ยเหม้ยคือช่วยให้บรรยากาศในประเทศเวียดนามโดยรวมมีเสรีภาพและเปิดกว้างทางความคิดเห็นมากขึ้น ในช่วงเวลาดังกล่าวนักเขียนเวียดนามได้เริ่มทดลองแนวเขียนใหม่ๆ และกล้าแสดงความคิดเห็นที่ท้าทายและแตกต่างไปจากความคิดกระแสหลักที่พรรคกำหนดไว้

ระหว่างวันที่ 6-7 ตุลาคม ค.ศ. 1987 เลขาธิการพรรคเหยียนวันลินญูห์ได้พบปะกับนักเขียนและศิลปินเพื่อร่วมรับฟังปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมและศิลปะ ในตอนหนึ่งของสุนทรพจน์ เหยียนวันลินญูห์ได้ย้าว่านักเขียนจะได้รับเสรีภาพทางด้านความคิดและการนำเสนอผลงาน ซึ่งมีเนื้อหาคล้ายคลึง กันกับสัญญาที่ประธานาธิบดีกอร์บาชอฟได้ให้ไว้กับนักเขียนรัสเซียที่การประชุมสมาคมนักเขียนรัสเซียที่เครมลินในวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1986 เราอาจจะกล่าวได้ว่าช่วงปี ค.ศ.1986-1989 นั้นถือว่าเป็นช่วงที่นักเขียนเวียดนามมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากที่สุดในรอบเกือบ 40 ปี นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 ที่รัฐบาลคอมมิวนิสต์ขึ้นมารับบริหารประเทศ นักเขียนเวียดนามใน

ยุคหลังนโยบายโดยเมย์พยายามที่แหวกจารีตและขนบการเขียนแบบสังคมนิยม (Socialist Realism) ซึ่งเป็นทฤษฎีหรือแนวการเขียนที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้กำหนดให้นักเขียน เวียดนามใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม

เราไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่าทฤษฎีสังคมนิยมเกิดขึ้นเมื่อไหร่ และอย่างไร แต่แนวคิดเชิงสังคมนิยมได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในสหภาพโซเวียตประมาณต้นทศวรรษที่ 1930 และที่การประชุมครั้งแรกของสมาชิกเขียนของสหภาพโซเวียต (the First All-Union Congress of Soviet Writers) ซึ่งมีแมกซิม กอร์กี เป็นประธาน ได้มีมติเห็นชอบให้สังคมนิยมเป็นแนวทางในการเขียนวรรณกรรมของนักเขียนโซเวียตอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกันยายนปี 1934¹ ทั้งนี้ อาจจะกล่าวได้ว่าสังคมนิยมเป็นทฤษฎีวรรณกรรมที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามแนวทางของสังคมนิยมนั้นเองงานเขียนเรื่อง “แม่” ของกอร์กีได้ชื่อว่าเป็นต้นแบบของงานเขียนแนวสังคมนิยม ลักษณะเด่นๆ ของงานเขียนในแนวสังคมนิยม ได้แก่

1. มองสังคมใหม่ (แบบสังคมนิยม) และอนาคตของการพัฒนาประเทศอย่างมีความหวัง ซึ่งเป็นประเด็นที่ต่างไปจากงานเขียนแนวสัจ (Realism) นิยมเดิมที่มุ่งเสนอภาพความจริงที่โหดร้าย ด้านลบของสังคม และเน้นการวิพากษ์วิจารณ์สังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจจะทำให้คนอ่านเกิดความสิ้นหวังและท้อแท้
2. ให้ความสำคัญกับเรื่องราวและปัญหาของกลุ่มและหมู่คณะมากกว่าปัจเจกชน
3. การเสนอภาพความจริงอย่างเป็นทางการ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่ควรกล่าวถึงแต่ด้านลบของสังคมแต่เพียงอย่างเดียว
4. เน้นการสร้างวีรบุรุษและการเขียนแนวมหากาพย์ นั่นก็คือ การสร้างวีรบุรุษและวีรสตรีของของสังคมยุคใหม่ (สังคมนิยม)²

¹ Borland, Harriet. *Soviet Literary Theory and Practice during the First Five-Year Plan, 1928-1932*. New York: King's Crown Press, Columbia University, 1950 : 8.

² Robin, Regine. *Socialist Realism: An Impossible Aesthetic*. Translated by Catharine Porter. California: Stanford University Press, 1992 : 58-59.

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

เจื่องจิง (Truồng Chinh) ซึ่งเป็นอดีตเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการวางแผนทางวัฒนธรรมของเวียดนามในยุคหลังปี ค.ศ. 1945 งานเขียนชิ้นสำคัญของเจื่องจิงคือ “ลัทธิมาร์กและวัฒนธรรมเวียดนาม” (Chủ nghĩa Mác và Văn Hoá Việt Nam) ซึ่งเขียนขึ้นในปี 1948 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าให้นักเขียนเวียดนามถือเอาทฤษฎีสัจจสังคมนิยมเป็นแนวทางในการเขียนงานวรรณกรรม และข้อเสนอดังกล่าวได้กลายเป็นแนวทางและกรอบในการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมและวรรณกรรมของเวียดนาม มานานกว่า 40 ปี อย่างไรก็ดีตาม หลังจากที่ยุทธศาสตร์วัฒนธรรมเวียดนามได้ยุติลงในปี ค.ศ. 1975 นักเขียน นักวิจารณ์ และนักวิชาการได้เรียกร้องให้ยกเลิกการใช้ทฤษฎีสัจจสังคมนิยมเป็นกรอบในการสร้างงานวรรณกรรม อันที่จริงแล้ว ก่อนหน้าที่นโยบายโดยเมื่อยจะถูกประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1986 นักเขียนและกวีเวียดนามก็ไม่ได้สนใจต่อข้อกำหนดต่างๆ ของ สัจจสังคมนิยมมากนัก ทั้งนี้เพราะพวกเขาเริ่มมองเห็นข้อบกพร่องของสังคมในยุคหลังสงครามและเริ่มตระหนักว่าอุดมการณ์ในการสร้างรัฐสังคมนิยมนั้นดูเหมือนจะห่างไกลจากความจริงไปทุกที ปัญหาที่นักเขียนยุคหลังสงครามให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาความยากจน และคอร์รัปชัน นอกจากนี้ นักเขียนหลายคนแสดงความรู้สึกผิดหวังที่ผู้นำพรรคไม่สามารถแก้ปัญหาของประเทศได้ตามคำสัญญาที่ให้ไว้ในช่วงปฏิวัติและไม่พอใจที่รัฐบาลจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเขียนและการแสดงความคิดเห็น งานเขียนที่อ้างถึงประเด็นดังกล่าวได้แก่ นวนิยายเรื่อง “อดีตกาล” (Thời Xa Vàng) ของ เลลิว (Lê Lưu) เรื่องสั้นชื่อ “ผู้มาเยือน” (Khách ó' Quê Ra) ของเหงียนมิงโจว (Nguyễn Minh Châu) งานเขียนทั้งสองชิ้นได้สร้างความฮือฮาได้กับวงการวรรณกรรมเวียดนามเป็นอย่างมาก นักเขียนทั้งสองได้นำเสนอภาพความสูญเสียของปัจเจกชนอันเกิดมาจากสงครามและความพยายามในการสร้างรัฐสังคมนิยม นอกจากนี้แล้ว พวกเขายังวิพากษ์วิจารณ์สังคมอย่างเปิดเผย แม้งานเขียนทั้งสองชิ้นได้บ่งบอกว่าความเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมเวียดนามได้เริ่มขึ้นแล้ว และรวมไปถึงการเสื่อมความนิยมในทฤษฎีสัจจสังคมนิยม แต่ทั้ง เลลิวและเหงียนมิงโจวก็ถูกวิจารณ์อย่างหนักจากกลุ่มนักวิจารณ์แนวอนุรักษนิยม แม้งานของเขาได้รับการตอบรับอย่างน่าพอใจจากนักอ่านทั่วไปก็ตาม แต่อย่างไร

ก็ตามงานเขียนทั้งสองชิ้นก็ยังไม่สามารถทำให้ตื่นตกใจได้เท่ากับเรื่องสั้นในยุค
โดยเมัย อย่าง “นายพลเกษียณ” (Tuồng vê Hưu) ของเหิงยีนฮุยเถียบ เรื่องสั้น
เรื่องนี้ไม่เพียงพูดถึงสภาพสังคมยุคหลังสงครามจากสายตาของนายพลเกษียณ
คนหนึ่งซึ่งมองสังคมอย่างสิ้นหวัง แต่ผู้เขียนยังได้ตีแผ่ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม
และการเติบโตอย่างรวดเร็วและน่ากลัวของวัตถุนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอน
ที่นักเขียนบรรยายว่าลูกสะใภ้ของนายพลซึ่งทำงานที่โรงพยาบาล ได้นำเอาซาก
ทารกจากการทำแท้งมาเลี้ยงหมาอัลเซเชี่ยลที่เพาะไว้ขายให้กับครอบครัวชาว
ฮานอยที่ร่ำรวย

นอกจากเหิงยีนฮุยเถียบแล้ว นักเขียนคนอื่นๆ ที่ได้รับความสนใจจากนักอ่าน
เป็นจำนวนมากไม่แพ้กัน ได้แก่ เซืองทู่เฮือง (Dúóng Thu Húóng) นักเขียนหญิง
ผีปากกล้าผู้กล้าวิพากษ์วิจารณ์ความผิดพลาดของพรรคคอมมิวนิสต์อย่างเปิดเผย
และตรงไปตรงมา ฟ้ามถิวฮวย (Phạm Thị Hoài) นักเขียนหญิงอีกคนที่วิพากษ์
สังคมผ่านนวนิยายและเรื่องสั้นเชิงอิโรติก งานเขียนของนักเขียนทั้งสามคนนี้ได้
ได้รับความสนใจและถูกแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษาด้วยกัน โดยภาพรวม
แล้วถือว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่นักเขียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ผลงานและ
วิพากษ์วิจารณ์สังคม ลักษณะเด่นประการหนึ่งของยุคโดยเมัยคือการทบทวนหรือ
การคิดใหม่ (Nhận thức lại) ดังนั้นงานเขียนที่ผลิตและได้รับการตีพิมพ์ในยุคนี้จึง
แตกต่างจากงานเขียนก่อนหน้านี้ทั้งทางด้านรูปแบบและเนื้อหา

อย่างไรก็ตามบรรยากาศแห่งเสรีภาพก็จบลงในเวลาอันสั้นเมื่อเลขาธิการ
พรรคเหิงยีนวันลัญหู่ได้ออกมาปราบสื่อมวลชนและนักเขียนอย่างเป็นทางการว่า
พวกเขาควรเคารพแนวปฏิบัติที่พรรควางไว้อย่างเคร่งครัด³ ในปี ค.ศ.1989
เหตุการณ์ได้ตึงเครียดมากยิ่งขึ้นเมื่อนักเขียนเซืองทู่เฮืองถูกขับออกจากการเป็น
สมาชิกของพรรคและถูกจับในเวลาต่อมา แต่เนื่องจากแรงกดดันและการเรียกร้อง
จากนานาชาติเธอจึงถูกปล่อยตัวในที่สุด อีกเหตุการณ์หนึ่งที่เป็นสัญญาณเตือนให้
นักเขียนต้องปฏิบัติตามกรอบที่พรรควางไว้ก็คือการที่เงียนหงอก (Nguyễn Ngọc)

³Hiebert, Murray, ‘One Step Backward’ in *Far Eastern Economic Review*, 4 May 1989 : 5.

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

ถูกปลดจากตำแหน่งบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์วันเหงะ (Van Nghe) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์หลักที่เผยแพร่ผลงานทางวรรณกรรมและบทวิจารณ์ต่างๆ เจียนหงอกเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเขียนแนวใหม่ในยุคหลังนโยบาย “โต๋ยเม๊ย” แม้ไม่มีกรกล่าวถึงเหตุผลที่แน่ชัดในการปลดเจียนหงอกออกจากตำแหน่งบรรณาธิการของวันเหงะ แต่ผู้คนทั่วไปได้ตั้งข้อสงสัยกันว่าคงเป็นเพราะเจียนหงอกได้อนุญาตให้มีการตีพิมพ์เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ของเหงียนฮุยเถียบนั่นเอง

เมื่อเปรียบเทียบกับนักเขียนแถวหน้าในยุคหลังนโยบายโต๋ยเม๊ยอย่างเซื่องทูเอื่องและฝ้ามถิววายที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากผู้อ่าน นักวิชาการ และนักวิจารณ์วรรณกรรมแล้วอาจจะกล่าวได้ว่าเหงียนฮุยเถียบ ได้รับผลกระทบจากการวิจารณ์และการโจมตีจากสื่อน้อยกว่านักเขียนหญิงทั้งสองคนมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้อ่านต่างยอมรับว่าเหงียนฮุยเถียบมีวิธีการเขียนที่เหนือชั้น โดยเสนอเรื่องราวในเชิงผสมผสานระหว่างความจริงและเหนือจริงจนยากที่เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักวิชาการของพรรคจะหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นที่จะ “เล่นงาน” เขาได้ถนัดนัก นอกจากนี้ยังอาจจะกล่าวได้ว่าแม้แต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีคิดหรือมุมมองเขาก็ยังต้องยอมรับในฝีมือการประพันธ์ของเหงียนฮุยเถียบ เขามักจะประโยคที่สั้นกระชับและเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงที่เรียบไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งผู้อ่านชาวเวียดนามหลายคนกล่าวว่า มีลักษณะคล้ายกับท่วงทำนองในการเล่าเรื่องของวรรณกรรมเรื่อง “สามก๊ก” ส่วนงานการเขียนของเซื่องทูเอื่องนั้นมักใช้น้ำเสียงที่รุนแรง ตรงไปตรงมา ซึ่งทำให้ฝีมือการประพันธ์ขาดความสละสลวยตามทัศนะของคนเวียดนาม อีกทั้งยังมีเนื้อหาที่เน้นหนักไปที่การวิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างดุเดือด ส่วนการนำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ทางเพศอย่างเปิดเผยในงานฝ้ามถิววายนั้นแม้จะครองใจหนุ่มสาวคนรุ่นใหม่ได้ไม่น้อยแต่ก็ไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับในหมู่นักอ่านและนักวิจารณ์รุ่นอาวุโสนัก

ในบทความนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ของเหงียนฮุยเถียบคือ เรื่อง “ทองกับไฟ” (Vàng Lửa) ซึ่งเป็นเรื่องสั้นเรื่องที่สองในชุดเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์สามเรื่องของเหงียนฮุยเถียบที่ได้สร้างความตื่นตัวให้กับวงการ

วรรณกรรมของเวียดนามอย่างมากในช่วงปี ค.ศ. 1988 - 1989⁴ จนเรียกกันว่า “ปรากฏการณ์เหงียนฮุยเถียบ” (hiện tượng Nguyễn Huy Thiệp)

เหงียนฮุยเถียบเกิดเมื่อวันที่ 26 เดือนกรกฎาคมปี ค.ศ. 1950 ที่เมืองฮานอย แม่ของเขาเป็นแม่ค้าหาบเร่ แต่เนื่องจากภาวะสงครามอินโดจีนในช่วงปี ค.ศ.1946-1954 ทำให้ฮานอยกลายเป็นเมืองที่ไม่มีความปลอดภัย ครอบครัวของเหงียนฮุยเถียบต้องอพยพออกจากฮานอยแม่ของเหงียนฮุยเถียบจึงต้องไปรับจ้างทำงานตามไร่สวน พวกเขาเร่ร่อนไปตามจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบสูง จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1960 จึงได้พากันกลับมายังฮานอยอีกครั้งเพื่อให้เหงียนฮุยเถียบได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาและต่อมาเขาได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยฝีกหัดครู (Đại học Sư Phạm) ในปี ค.ศ.1970 หลังสำเร็จการศึกษาเหงียนฮุยเถียบไปสอนหนังสือที่โรงเรียนต่างๆ ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยชาวเขา จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1980 เหงียนฮุยเถียบได้ย้ายกลับลงมาอยู่ที่ฮานอยอีกครั้ง ปัจจุบันเหงียนฮุยเถียบ และครอบครัวยังคงพักอาศัยและสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรมอยู่ในเมืองฮานอย⁵ เท่าที่ผ่านมาผลงานของเหงียนฮุยเถียบประกอบด้วยเรื่องสั้นและบทละครจำนวนหนึ่ง

2. บทวิเคราะห์เรื่องสั้น “ทองกับไฟ” ของเหงียนฮุยเถียบ

จากการศึกษาประวัติของเหงียนฮุยเถียบ เราจะเห็นว่านักเขียนมีความสนใจและความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจที่เหงียนฮุยเถียบได้หยิบยกบางช่วงบางตอนของประวัติศาสตร์มา

⁴ อีกสองเรื่องคือ *Kiếm Sac* (ดาบคม) และ *Phạm Tiêt* (พรหมจรรย์)

⁵ เรียบเรียงจากบทนำของ Greg Lockhart, ‘Nguyễn Huy Thiệp and the Faces of Vietnamese Literature’ in *The General Retires and Other Stories*. Singapore: Oxford University Press, 1992 และ *Nhà Văn Việt Nam Hiện Đại* (นักเขียนเวียดนามร่วมสมัย). Hanoi: NXB Hội Nhà Văn Việt Nam, 1997 : 637.

❑วารสารสังคมผู้นำโขง

วิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบของวรรณกรรม ในเรื่อง “ทองกับไฟ” นี้ เหยียนฮุยเถียบได้อ้างถึงบุคคลที่สำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนามยุคปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือ กษัตริย์ซาลอง และกวีเอกเหยียนฮู ชื่อของเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” (Vàng Lửa) น่าจะมาจากสุภาษิตของเวียดนามที่ว่า “เหลือถือหว่าง, ซานนานถือคึก” (Lúa thủ vàng, gian nan thủ đức) ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า “ไฟทดสอบทอง ความยากลำบากทดสอบคุณความดี” ในเรื่องสั้นเรื่องนี้เหยียนฮุยเถียบได้นำเสนอภาพลักษณ์ของกษัตริย์ซาลองและเหยียนฮูที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเล่าเรื่องราวผ่านมุมมองของตัวละคร ฟัง (Phang) ที่ปรึกษาชาวฝรั่งเศสของ “กษัตริย์ซาลอง” (Gia Long) ในเรื่อง คนไทยเรารู้จักกษัตริย์ซาลองในชื่อของ “พญาลอง” หรือ “องเชียงสือ” เจ้าชายเวียดนามผู้ลี้ภัยจากสงครามกลางเมืองเข้ามาพึ่งโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์

กษัตริย์ซาลองมีชื่อเดิมว่า เหยียนฟุกแอกฮุ่ย (Nguyễn Phúc Ánh) ผู้ก่อตั้งราชวงศ์เหยียนและสถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ในปี ค.ศ. 1802 และครองราชสมบัติอยู่จนถึงปี ค.ศ. 1819 กษัตริย์ซาลองผู้นี้เองที่เป็นผู้รวมประเทศเวียดนามให้เป็นหนึ่งเดียวได้สำเร็จ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 ประเทศเวียดนามได้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือเหนือและใต้ ตอนเหนืออยู่ภายใต้อิทธิพลของตระกูลจิง (Trinh) และตอนใต้อยู่ภายใต้อำนาจของตระกูลเหยียน (Nguyễn) แม้ว่าทั้งสองตระกูลจะแสดงความภักดีต่อราชวงศ์เล (Lê) ซึ่งปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้นแต่พวกเขาก็ได้ต่อสู้ช่วงชิงอำนาจกันอย่างยาวนาน จนกระทั่งสามพี่น้องจากหมู่บ้านเตยชิน (Tây Sơn) ได้ปลุกกระดมและรวมกำลังชาวบ้านซึ่งประกอบด้วยชาวนาและพ่อค้าให้ลุกขึ้นมาต่อสู้กับตระกูลทั้งสอง ในปี ค.ศ. 1776 กลุ่มเตยชินก็สามารถยึดไซ่ง่อนหรือชาติญในขณะนั้นได้สำเร็จ เหยียนฟุกแอกฮุ่ยได้พำนักจำนวนหนึ่งหนีเข้ามายังประเทศไทย ต่อมาในปี ค.ศ. 1786 พวกเตยชินสามารถเอาชนะตระกูลจิงในตอนเหนือของประเทศได้และเข้ายึดฮานอย แม้ว่าในเวลาต่อมากลุ่มเตยชินพยายามที่รื้อฟื้นราชวงศ์เลขึ้นมาใหม่ แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากต้องพ่ายแพ้ให้แก่กองกำลังของเหยียนฟุกแอกฮุ่ยซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากกองกำลังของฝรั่งเศส

เมื่อปราบพวกเตยเซินได้แล้ว เหยียนฟุกแญ่ก็ตั้งตนเองเป็นกษัตริย์องค์แรกของราชวงศ์เหยียน (ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายของเวียดนาม) และได้ย้ายราชธานีจากฮานอยไปยังเมืองเว้ในมุมมองของนักประวัติศาสตร์สกุลมาร์กซิสต์ของเวียดนามนั้น เหยียนฟุกแญ่ หรือ ซาลอง นั้น ได้ชื่อว่าเป็น “กษัตริย์ชายชาติ” (ông vua bán nước) เนื่องจากการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ซาลองนั้นได้อาศัยความช่วยเหลือจากต่างชาติคือฝรั่งเศส ซึ่งต่อมาฝรั่งเศสได้กลายเป็นเจ้าอาณานิคมและปกครองเวียดนามอยู่เกือบ 100 ปี ดังนั้นกษัตริย์ซาลองจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ชักศึกเข้าบ้านเพียงเพื่อสนองความต้องการอำนาจของตนเอง ในขณะที่เดียวกันกษัตริย์กวางจุง (Quang Trung) มีชื่อเดิมว่าเหยียนเหวะ (Nguyễn Huệ) ซึ่งเป็นผู้นำกบฏเตยเซินนั้นได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษผู้กล้าหาญเพราะได้ลุกขึ้นต่อสู้กับชนชั้นผู้ปกครองและสามารถขับไล่กองทัพจีนจนเวียดนามได้เอกราชคืนจากจีนสำเร็จในปี ค.ศ. 1789 ในช่วงระยะเวลา (ระหว่างปี ค.ศ. 1778-1792) ที่กวางจุงปกครองประเทศนั้นพระองค์ได้พยายามปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีที่ดิน แต่ความพยายามดังกล่าวก็ไม่เป็นผลสำเร็จเพราะกวางจุงได้สิ้นพระชนม์ลงก่อนในปี ค.ศ. 1792 อีกเหตุผลหนึ่งที่นักปฏิวัติและนักประวัติศาสตร์สกุลมาร์กซิสต์ในเวียดนามพยายามยกย่องให้กวางจุงเป็นวีรบุรุษของชาติก็เพราะกษัตริย์กวางจุงเป็นเพียงสามัญชนแต่สามารถรชนะกองทัพของจีนได้สำเร็จ กลุ่มกบฏเตยเซินจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบอย่างของการรบบแบบกองโจร นักปฏิวัติของเวียดนามได้ใช้เรื่องราวการต่อสู้และความกล้าหาญของกลุ่มชาวนาที่ร่วมรบในกบฏเตยเซินในการปลุกระดมกองกำลังชาวนาขึ้นมาต่อสู้กับระบบศักดินาและกองกำลังต่างชาติ นอกจากนี้การที่กลุ่มเตยเซินเข้ามามีบทบาทสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์เวียดนามนั้นส่วนหนึ่งก็คงเป็นผลมาจากความพยายามในการสร้างประวัติศาสตร์ของผู้ผลิต (histories of producers) ได้แก่ ชนชั้นกรรมาชีพซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นที่ก้าวหน้าที่สุดของสังคมนิยม และประวัติศาสตร์ประชาชน (histories of the people)⁶ แต่เนื่องจากในสังคมนิยมเวียดนามนั้นเป็นสังคมนะชักรรรมและมีจำนวนกรรมาชีพไม่มากนัก และใน

⁶ Pelly, Patricia M. *Postcolonial Vietnam: New Histories of the National Past*. Durham and London: Duke University Press, 2002 : 11.

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

จำนวนกรรมกรเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวชาวนาผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนามจึงต้องให้ความสำคัญกับชาวนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายโด่ยเหมี่ยนนั้น สังคมเวียดนามจะให้ความสำคัญกับภูมิหลัง (lý lịch) และชนชั้น (giai cấp) จนแทบจะเรียกได้ว่าชนชั้นนั้นเป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ในสังคม

ภาพลักษณ์ของกษัตริย์กวางจงและชาลองในประวัติศาสตร์เวียดนามจึงมีลักษณะตรงกันข้ามกันราวสีขาวยกับสีดำ กล่าวคือ คนหนึ่งเป็นพระเอกและอีกคนหนึ่งเป็นผู้ร้าย แต่ในเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” เหงียนฮุยเถียบได้ตีความประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ต่างไปจากประวัติศาสตร์ฉบับทางการ (official history) พร้อมกับนำเสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับกษัตริย์ชาลอง เหงียนฮุยเถียบเปิดเรื่องด้วยการที่ผู้เล่าเรื่อง (narrator) ได้รับเอกสารสำคัญชิ้นหนึ่งซึ่งเป็นบันทึกของชาวต่างชาติที่เข้ามาในเวียดนามในสมัยของกษัตริย์ชาลอง จากจุดนี้เราจะเห็นว่า เหงียนฮุยเถียบได้เลียนแบบการเขียนประวัติศาสตร์ซึ่งต้องอาศัยความน่าเชื่อถือของหลักฐานและข้อมูลประกอบการเขียน เช่นเดียวกันน้ำเสียงของคนเล่าเรื่องในเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” เหมือนกับนักประวัติศาสตร์ที่กำลังนำเสนอเรื่องราวที่เขาเพิ่งจะค้นพบจากหลักฐาน ชิ้นสำคัญ เหงียนฮุยเถียบได้ซ้อนเรื่องแต่งไว้บนเรื่องจริง นั่นคือ การผนวกเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์กับจินตนาการของคนเรื่องสั้น เช่นตัวละครฟิงเป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้น แต่การที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวว่าฟิงได้รับราชการเป็นที่ปรึกษาของกษัตริย์ชาลองก็เพราะคำแนะนำของบาทหลวงปีโญเดอบีเฮน (Pigneau de Behaine) นั่นก็ทำให้เนื้อเรื่องดูสมจริงมากขึ้น เพราะบาทหลวงผู้นี้มีตัวตนอยู่จริงในประวัติศาสตร์ และยังรู้จักกันในนามของ Bishop of Adran มีชีวิตอยู่ในระหว่างปี ค.ศ. 1741-1799 บาทหลวงผู้นี้เป็นผู้ช่วยชีวิตเจ้าชายเหงียนฟุกแอกญูให้ไว้ขณะที่กำลังหนีจากการโจมตีของกองทหารเตยเชิน และต่อมาได้รับรวบรวมเงินจากพ่อค้าชาวฝรั่งเศสในหมู่เกาะอินเดี๋ยและจ้างอาสาสมัครและทหารหนีทัพจากกองทหารเรือฝรั่งเศสมาช่วยเจ้าชายเหงียนฟุกแอกญูต่อสู้กับพวกเตยเชิน นอกจากนี้ยังได้ช่วยเจรจากับราชสำนักฝรั่งเศสเพื่อขอความช่วยเหลือให้กับเหงียนฟุกแอกญูในการกอบกู้อำนาจ คืนอีกด้วย

ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้เล่าเรื่องได้กล่าวยกย่องกษัตริย์ชาลองว่าเป็น “รัตนชาติอันมีค่า” และ “เป็นผู้ทำให้ประวัติศาสตร์มีสีสันมากขึ้น” ในตอนหนึ่งผู้เล่าเรื่องได้กล่าวถึงกษัตริย์ชาลองด้วยน้ำเสียงที่แสดงความเห็นอกเห็นใจว่า

กษัตริย์นั้นเป็นศูนย์รวมแห่งความว่างเปล่าและเดี๋ยวตาย พระองค์แสดงบทบาทของตนเองในราชสำนักได้ดีเยี่ยม ไม่ว่าจะเป็ตอนลูก นั้ง เดินไปมา ออกคำสั่ง หรือรับรายงานจากพวกขุนนาง พระองค์เป็นพ่อผู้เข้มงวดของบรรดาลูกๆ ซึ่งเห็นแก่ตัวและโง่เขลา ทรงเป็นพระสวามีของภรรยาผู้แสนจะธรรมดา พระองค์ทรงทราบดีว่าพระองค์มีอายุมากแล้วเมื่อเทียบกับบรรดานางสนมกำนัลทั้งหลาย พระองค์ทรงทราบว่าบัลลังก์ที่ทรงสร้างไว้นั้นไม่แข็งแรงพอ ราชอาณาจักรนั้นเล่าก็ยากจนนัก พระองค์ทรงวิตกอยู่เสมอว่าอำนาจในพระหัตถ์นั้นน่าจะยิ่งใหญ่มากเกินไปสำหรับมนุษย์คนหนึ่ง⁷

และในอีกตอนหนึ่งผู้เล่าเรื่องได้กล่าวชื่นชมกษัตริย์ชาลองว่าพระองค์เป็นกษัตริย์ที่มีความปรีชาสามารถ เข้าใจถึงปริบทและสภาพแวดล้อมที่พระองค์อยู่ และรู้เท่าทันบรรดาขุนนางของพระองค์เป็นอย่างดี

กษัตริย์ขึ้นประทับบนหลังม้า พระวรกายยึดตรง ดูสง่างาม ขณะออกป่าชาลองมีท่าทางผ่อนคลาย และอาการโมโหโทโสที่พบเห็นอยู่เป็นนิจันนั้นก็อันตรธานไปด้วยเหลือไว้ก็แต่ความสนุกสนานและกระตือรือร้นที่จะล่าสัตว์เมื่อถึงเวลาพลบค่ำชาลองได้กล่าวแก่ข้าพเจ้า(ฟัง) ว่า “ท่านรู้หรือไม่ว่าพวกเสนาบดีและบรรดามหาดเล็กได้เตรียมทุกอย่างไว้ให้เราหมดแล้ว เราผ่านไประหว่างใดพวกเขาก็จะปล่อยเหยื่อ ออกมาทางนั้น” ข้าพเจ้าประหลาดใจยิ่งนักว่าเหตุใดกษัตริย์ที่เป็นนักรบเช่นพระองค์กลับสามารถทนต่อความอับยศเช่นนี้ได้ ชาลองหัวเราะเบาๆ และตอบว่า “ท่านยังไม่เข้าใจ มีอำนาจและเกียรติยศใดบ้างเล่าที่มีได้ตั้งอยู่บนความอับยศ”⁸

⁷ Nguyễn Huy Thiệp. *Tập Truyện Ngắn* (รวมเรื่องสั้น). Hanoi: NXB Văn Học, 1999 : 333.

⁸ เฟิงอ้าง : 334.

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

ในเรื่องนี้ เหงียนฮุยเถียบไม่เพียงแต่เสนอภาพลักษณ์ของกษัตริย์ชาลองในมุมมองที่ต่างไปจากการรับรู้และความเข้าใจของผู้คนโดยทั่วไป เขายังได้อ้างถึง เหงียนชู (Nguyễn Du) ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นกวีเอกของเวียดนาม ผลงานชิ้นเอกของเหงียนชูคือ “เรื่องของเกี้ยว” (Truyện Kiều) นั่นก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณกรรมแห่งชาติและเป็นเรื่องที่ชาวเวียดนามรู้จักกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นเรื่องที่มีเนื้อหากินใจและแต่งด้วยสำนวนภาษาที่ไพเราะจนยากที่จะหาวรรณกรรมเรื่องใดมาเสมอเหมือน เหงียนชูมีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1765-1820 เขาเกิดในครอบครัวขุนนางชั้นสูงที่ทำราชการรับใช้ราชวงศ์เลมาหลายชั่วคน เหงียนชูสอบเข้ารับราชการได้เมื่อเขาอายุ 17 ปี แต่สงครามกลางเมืองระหว่างตระกูลเหงียนและตระกูลจิงทำให้เขาต้องยุติการเป็นขุนนางลงชั่วคราว เหงียนชูปฏิเสธที่จะรับราชการในสมัยเตยเชินและกลับไปใช้ชีวิตในชนบท เนื่องจากต้องการแสดงความจงรักภักดีต่อราชวงศ์เล เมื่อกษัตริย์ชาลองขึ้นครองราชย์ เหงียนชูก็ได้กลับเขามารับราชการอีกครั้ง ทั้งนี้ เอกสารหลายฉบับระบุว่าการกลับเข้ารับราชการในครั้งนี้เหงียนชูไม่ได้เต็มใจนักก็ตาม ในเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” นี้ เหงียนฮุยเถียบเสนอภาพของเหงียนชูว่ากวีผู้สิ้นหวังต่อชีวิต ดังมีปรากฏในตอนหนึ่งของเรื่องดังนี้

เหงียนชูมีความเห็นอกเห็นใจต่อประชาชนอย่างลึกซึ้ง เขารักประชาชน เขาเป็นตัวแทนของประชาชนเวียดนามในส่วนที่ทุกข์ระทมที่สุดและโศกเศร้าที่สุดเมื่อเทียบกับความทุกข์ทั้งปวง ส่วนกษัตริย์ชาลองนั้น พระองค์ไม่ได้เป็นตัวแทนของผู้ใดเลย จะมีก็แต่ความรับผิดชอบในส่วนพระองค์เท่านั้น และนี่คือความยิ่งใหญ่ แม้ว่าจะมีความเห็นแก่ตัวปนอยู่ด้วยก็ตาม พระองค์ทรงเข้าใจถึงความเป็นจริง และขีดความสามารถของตนเองดี พระองค์ทรงรู้จักสงสารตนเอง ในขณะที่เหงียนชูนั้นแม้จะมีความเข้าใจในความทุกข์ยากและชะตากรรมของเพื่อนร่วมชาติ แต่เขากลับไม่เข้าใจความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสของชนชาติตนที่เห็นได้ชัดที่สุดคือเป็นชนชาติที่มีปมด้อย ซึ่งเปรียบเสมือนกับหญิงบริสุทธิ์ที่ถูกวัฒนธรรมจีนข่มขืนหญิงสาวผู้นั้นแม้จะมีความละเอียด โกรธแค้น แต่ก็มีความตื่นเต้นในขณะเดียวกัน

กษัตริย์นั้นเข้าใจถึงประเด็นนี้เพราะมันเป็นความเจ็บปวดของชนชาติของพระองค์ แต่เหงียนซุั้นไม่ใช่ เขาไม่เข้าใจ เขาคือลูกติดท้องของหญิงที่ถูกข่มขืนผู้นั้น ในตัวเขามีสายเลือดของชายผู้โหดร้ายที่ได้ข่มขืนแม่ของเขาอยู่ในตัว เหงียนซุั้นไม่ได้แต่จมหายไปในกระแสธารของชีวิต ส่วนกษัตริย์ชาลงนั้นทรงประทับอยู่เหนือกระแสธารนั้น⁹

ข้อความข้างบนนั้น ผู้แต่งได้ประเมินค่าของกษัตริย์ชาลงไว้เหนือกว่าเหงียนซุ แม้ก็จะมีความรู้ความสามารถและพรสวรรค์ในเชิงกวีแต่เขาก็ไม่ได้สร้างประโยชน์ให้ผู้ใดได้เลยแม้แต่ตัวเขาเองเพราะเขาได้จมลงไปในความเศร้าโศกของชะตากรรมของตนและชะตากรรมของบ้านเมือง นอกจากนี้ การที่เหงียนซุเยียบใช้การข่มขืนเป็นอุปมาอุปไมยนั้นก็เป็นการวิพากษ์ปัญญาชนของเวียดนามในอีกรูปแบบหนึ่งนั่นเอง ปมปัญหาในใจของเหงียนซุั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งในใจของปัญญาชนเวียดนามส่วนใหญ่ประสพกัน นั่นก็คือ ปัญญาชนเวียดนามต้องการที่จะเป็นอิสระจากจีนซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจทางเหนือที่คอยยึดครองเวียดนามอยู่เสมอ แต่ในขณะที่เดียวกันพวกเขาก็ได้รับอิทธิพลทางความคิดแบบจีนและเป็นผลผลิตของระบบการศึกษาแบบจีน และคงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าวัฒนธรรมจีนเข้ามามีบทบาทในเวียดนามเกือบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นคำสอนของขงจื้อ ตัวอักษรจีน ระบบการสอบเข้ารับราชการ และรูปแบบการประพันธ์ เป็นต้น ท้ายที่สุดปัญญาชนเองกลับรู้สึกแปลกแยกกับประชาชนของตนเอง ในกรณีของเหงียนซุก็เช่นเดียวกัน วรรณกรรม “เรื่องของเกี้ยว” ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานชิ้นเอกของวรรณกรรมเวียดนามนั้นก็มิเคำโครงมาจากนิยายร้อยแก้วของจีน เหงียนซุได้ถอดความและเรียบเรียงใหม่ในรูปแบบของร้อยกรองอย่างไร้พราะ แต่ถึงกระนั้น สำหรับบางคนแล้ว “เรื่องของเกี้ยว” ก็ยังคงเป็นเพียงเรื่องที่แปลหรือถอดความจากนิยายจีน¹⁰ การที่เหงียนซุเยียบกล่าวในเชิงเปรียบเทียบว่าเหงียนซุเป็นลูกของสาวชาวเวียดนามที่ถูกข่มขืนจากพ่อชาวจีนนั้นก็หมายถึงการ

⁹ เฟิ่งอ่าง : 335.

¹⁰ Nguyen Khanh Toan “Nguyen Du and His Times” in *Vietnamese Studies* 4, 1965 : 11.

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

ครอบงำของวัฒนธรรมจีนที่มีต่อเวียดนามนั่นเอง ในเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” นี้ เหยียนฮุยเถียบได้กล่าวยกย่องกษัตริย์ชาลองว่าเป็นกษัตริย์เวียดนามคนแรกที่พยายามปลดแอกเวียดนามจากอิทธิพลของจีนด้วยการติดต่อกับโลกตะวันตก ดังปรากฏในตอนหนึ่ง ของเรื่องว่า

ตามความคิดเห็นส่วนตัวของเขา (ฟัง) แล้ว สมัยที่เขาเข้าไปอยู่ในอันหนัม (ชื่อเดิมของประเทศเวียดนามที่เรียกโดยชาวฝรั่งเศส)ถึงจะเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ชาติเวียดนาม เพราะนั่นเป็นจุดเริ่มต้นของการมีการแบ่งปันเขตแดนที่ชัดเจน ภาษาเวียดนามที่เขียนด้วยอักษรละตินได้รับความนิยม¹¹ และในสมัยนี้เองที่คนเวียดนามค่อยๆ หลุดออกจากการจองจำอันน่าสะพึงกลัวของอารยธรรมจีน และเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับชาวโลก¹²

นอกจากนี้แล้ว เหยียนฮุยเถียบได้สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนกับชนชั้นปกครองเวียดนามผ่านความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์ชาลองกับเหยียนฮุย

กษัตริย์ชาลองไม่ได้ประเมินค่ากวีเหยียนฮุยไว้สูงสักเท่าไรนักหรืออาจจะกล่าวได้ว่าพระองค์เห็นเหยียนฮุยเป็นเพียงม้าชั้นดีในบรรดาม้าที่พระองค์มีอยู่ เหมือนกับ หมู วัว หรือ ไก่ ที่พระองค์เลี้ยงไว้ ครั้งหนึ่งพระองค์ได้ตรัสถึงเหยียนฮุยว่า “เรารู้จักมันผู้นั้นดี พอมันคือเหยียนเหยียม พี่ชายมันคือเหยียนชาน”¹³

ข้อความดังกล่าวสะท้อนถึงฐานะและบทบาทของนักเขียนและปัญญาชนในเวียดนามว่าเป็นเพียงเครื่องมือหรือรับใช้อำนาจรัฐและผู้ปกครองเท่านั้น ถ้าหาก

¹¹ แต่เดิมนั้นชาวเวียดนามใช้อักษรจีนเป็นภาษาราชการและใช้กันในหมู่ผู้มีการศึกษาที่เรียกกันว่า อักษรฮั่น (Hán) ต่อมาในราวศตวรรษที่ 13 ปัญญาชนเวียดนามก็ได้คิดค้นตัวอักษรโนม (Nôm) โดยพื้นฐานยังคงใช้ตัวอักษรจีนแต่เพิ่มสัญลักษณ์บางอย่างเข้าไปทำให้คนจีนอ่านไม่ออก แต่อักษรโนมก็จำกัดในหมู่ปัญญาชนและผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้อักษรฮั่นในราวคริสต์ศตวรรษที่ 17 บาทหลวงชาวฝรั่งเศสได้คิดค้นตัวอักษรกวกหือ (Quốc Ngữ) โดยใช้ตัวอักษรละตินถ่ายเสียงภาษาเวียดนามและกวกหือคืออักษรเวียดนามที่ใช้กันมาจนถึงทุกวันนี้

¹² Nguyễn Huy Thiệp. อ้างแล้ว : 342.

¹³ เพิ่งอ้าง : 337.

พิจารณากันโดยละเอียดแล้วจะเห็นว่าไม่เพียงแต่กษัตริย์ชาลองเท่านั้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับกวีและวรรณคดีเท่าใดนัก รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์เองก็ได้เรียกร้องให้นักเขียนและศิลปินแขนงต่าง ๆ รับผิดชอบและใช้งานเขียนเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐมาโดยตลอด ในกรณีนี้ เหงียนฮุยเถียบได้ยืมประวัติศาสตร์เพื่อวิพากษ์ความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนกับรัฐในปัจจุบันด้วยนั่นเอง อีกประเด็นที่น่าสนใจก็คือในข้อความที่ยกมานี้ นักเขียนได้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของสังคมเวียดนามได้เป็นอย่างดี นั่นคือ สังคมที่เน้นระบบเครือญาติ ความเป็นกลุ่มและหมู่คณะ แม้แต่กวีเอกอย่างเหงียนฮุยเถียบก็ไม่สามารถรอดพ้นจากความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ เหงียนฮุยเถียบแม้จะเป็นกวีมีชื่อเสียงแต่เขาก็ไม่ได้เป็นที่รู้จักในฐานะของปัจเจกคนหนึ่ง ในสังคมที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อแบบขงจื้อนั้นความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นเขาจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ของระบบเครือญาตินี้ได้

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งของงานเขียนชิ้นนี้คือเมื่อเนื้อเรื่องดำเนินมาถึงตอนที่กษัตริย์ชาลองได้มีรับสั่งให้ฟังภาคคณะของชาวต่างชาติไปสำรวจเหมืองทอง นักเขียนก็ได้เสนอตอนจบของเรื่องไว้ถึงสามแบบให้ผู้อ่านเลือกได้ตามใจชอบ ดังนี้

- การจบแบบที่หนึ่ง เมื่อฟังและคณะชุดพบทองแล้ว กษัตริย์ชาลองก็หลงให้เขากินยาพิษ ต่อมาได้มีผู้ค้นพบบันทึกของเขา ข้อความสุดท้ายในบันทึกนั้นคือ “ไม่รู้ว่าจะต้องรอถึงเมื่อไหร่ แผ่นดินนี้ถึงจะพัฒนาเสียที”
- การจบแบบที่สอง ฟังได้รับอนุญาตให้นำทองกลับไปยุโรปพร้อมกับภรรยาชาวเวียดนามของเขา จากนั้นเขาก็ใช้ชีวิตที่เหลืออย่างมีความสุข โดยผู้เล่าเรื่องได้กล่าวในตอนหนึ่งว่า

“ตอนนั้น ที่ยุโรป ยุคสมัยของนโปเลียนได้ล่มสลายลง ยุโรปเจริญก้าวหน้าขึ้น ผู้คนเริ่มเข้าใจว่าความงามและเกียรติยศของชนชาติหนึ่งๆ นั้นไม่ได้มาจากการปฏิบัติหรือสงคราม และผู้ที่สามารถนำสิ่งทั้งสองมาให้ประเทศนั้นก็ไม่ใช่หนักคิดหรือพระมหากษัตริย์พรตองค์ใดแต่เป็นเพราะว่าความกตัญญูของพวกเขาลดน้อยลง พวกเขาอยู่อย่างเรียบง่ายและใกล้ธรรมชาติมากขึ้น”

❑วารสารสังคมผู้นำโขง

- การจบบแบบที่สาม ฟังและคณะสำรวจทองถูกทหารของราชสำนักสังหารตายสิ้น ไม่มีผู้ใดรอดชีวิต

Keith Taylor นักประวัติศาสตร์ชาวอเมริกันได้เสนอว่าการจบบทั้งสามแบบนี้เปรียบได้กับวิธีที่เวียดนามก็ปฏิบัติต่อชนกลุ่มชาติต่างชาตินอกจากนั้นแล้วในการจบบแบบที่สองนั้นก็อาจจะเป็นความปรารถนาของนักเขียนต่อทิศทางการพัฒนาของประเทศเวียดนามในอนาคต¹⁴ ซึ่งนั่นก็คือสังคมที่ประชาชนสามารถอยู่อย่าง “ไร้ความกดดัน”

กลวิธีดังกล่าวนอกจากเป็นการจบบเรื่องแบบเปิดประเด็นทิ้งท้ายไว้ให้ผู้อ่านได้คิดเองแล้วยังเป็นการยั่วล้อชนบในการเขียนวรรณกรรมแนวสังคมนิยมและการเขียนประวัติศาสตร์ในเวียดนามอีกด้วย ทั้งนี้เพราะผู้เขียนมักจะกำหนดข้อสรุปที่ชัดเจน และการจบบเรื่องมีลักษณะปิดตาย ดังนั้นการจบบเรื่องด้วยบทสรุปที่ต่างกันสามแบบนี้มีนัยยะที่สำคัญสองประการดังนี้ ประการที่หนึ่งเหิงฮุยเถียบแสดงถึงความหลากหลายในการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์และช่วยให้ผู้อ่านเห็นถึงมิติที่ซับซ้อนของเหตุการณ์ในอดีตที่ไม่สามารถหาข้อสรุปที่ตายตัวได้เสมอไป และประการที่สองก็คือในฐานะของนักเขียน เหิงฮุยเถียบได้เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้มีส่วนร่วมในการสรุปเรื่องราวซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามของผู้เขียนที่จะแลกเปลี่ยนและมีปฏิสัมพันธ์กับคนอ่านมากขึ้นลักษณะดังกล่าวต่างไปจากความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนและผู้อ่านในยุคก่อนหน้านั้นที่ผู้เขียนมักจะสรุปเรื่องราวหรือแม้แต่ข้อคิดเห็นต่างๆ ให้ผู้อ่าน ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านก็มักเป็นผู้เสพที่เป็นฝ่ายรับแต่อย่างเดียว ดังนั้น การให้ทางเลือกแก่ผู้อ่านในงานของเหิงฮุยเถียบยังได้ช่วยให้สถานภาพของนักเขียนและผู้อ่านอยู่ระดับเดียวกันเพราะที่ผ่านมาระยะที่เราจะเห็นว่านักเขียนในยุคปฏิวัตินั้นก็ไม่ได้ต่างจากนักเขียนขงจื้อมากนักเพราะพวกเขามักจะเชื่อว่าตัวเองรู้ดีกว่าผู้อ่านและน้ำเสียงของนักเขียนที่สะท้อนในงานเขียนต่างๆ มักจะแสดงว่าตนเองอยู่เหนือผู้อ่าน ทำให้งานเขียนส่วนใหญ่มีลักษณะเชิงสั่งสอนและชี้หน้าประชาชน

¹⁴ Taylor, K.W, 'Locating and Translating Boundaries in Nguyen Huy Thiep's Short Stories' in *The Vietnam Review*, autumn-winter,1996 : 445.

เรื่องอิงประวัติศาสตร์ของเหิงยวนฮุยเทียบได้นำไปสู่วิวาทะระหว่างนักประวัติศาสตร์และผู้ที่เกี่ยวข้องในสังคมวรรณกรรมของเวียดนามอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่าในการสร้างวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์นั้นนักเขียนสามารถล่วงเข้าไปในขอบเขตของประวัติศาสตร์ได้มากน้อยเพียงใด ในส่วนต่อไปของบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงการตอบรับของผู้อ่านต่อเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” ของเหิงยวนฮุยเทียบและข้อถกเถียงระหว่างนักประวัติศาสตร์และนักวิจารณ์วรรณกรรมอันสืบเนื่องจากเรื่องสั้นเรื่องนี้

3. วิวาทะอันเนื่องด้วยขอบเขตของประวัติศาสตร์และวรรณกรรม

หลังจากที่เรื่องสั้น “ทองกับไฟ” ได้รับการตีพิมพ์บนหน้าหนังสือพิมพ์วันเหงะได้ไม่นานก็มีปฏิกิริยาจากผู้อ่านมากมายทั้งในด้านบวกและด้านลบมีผู้ไม่พอใจเหิงยวนฮุยเทียบจนกระทั่งเรียกร้องให้ทางการดำเนินคดีกับนักเขียนในฐานะที่ลบหลู่ประวัติศาสตร์ของชาติ¹⁵ ฝ่ายที่วิจารณ์เรื่องสั้นเรื่องนี้ได้แก่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการตีความประวัติศาสตร์ของนักเขียนโดยเฉพาะในส่วนที่เหิงยวนฮุยเทียบกล่าวยกย่องกษัตริย์ซาลองและบทบาทของชาวตะวันตกในการพัฒนาประเทศในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 อีกทั้งยังได้ตั้งข้อสังเกตว่าเหิงยวนฮุยเทียบบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และทำลายภาพลักษณ์ของกวีเอกเหิงยวนฮู ส่วนฝ่ายที่สนับสนุนนักเขียนนั้นได้ให้เหตุผลว่า “ความจริงในวรรณกรรม” นั้นต่างกับ “ความจริงในประวัติศาสตร์” และเรื่องราวที่ถ่ายทอดในเรื่องนี้ก็ก็เป็นเพียงเรื่องที่ตั้งขึ้นจากมุมมองของตัวละคร “ฟัง” ที่เหิงยวนฮุยเทียบสร้างขึ้น ในงานเขียนนั้น ความคิดเห็นและมุมมองของผู้เล่าเรื่อง (narrator) นั้น ไม่จำเป็นเสมอไปว่าต้องพ้องกับความคิดเห็น ส่วนตัวของนักเขียน (author)

ผู้ที่เปิดประเด็นโจมตีเหิงยวนฮุยเทียบได้แก่ ตะหงอกเหลียน (Ta Ngọc Liên) ผู้เป็นนักวิชาการประจำสถาบันประวัติศาสตร์ในฮานอย เขาได้แสดงความคิดว่าการตีความประวัติศาสตร์ของเหิงยวนฮุยเทียบนั้นผิดพลาด (sai lầm) และเป็น

¹⁵ Nguyễn Huy Thiệp. *Tác phẩm và dư luận* (ผลงานและบทวิจารณ์). Hue: NXB Tre, 1989 : 5.

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

ข้อคิดเห็นที่ออกนอกกลุ่มนอกรทาง (lêch lạc) ในบทความ “เกี่ยวกับเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” ของเหงียนฮุยเถียบ” (Về truyện ngắn Vàng Lửa của Nguyễn Huy Thiệp) ตะหงอกเหลียนได้เขียนว่า

จากการตีความของพวกเขาก่อนหน้านี้ก็คือซาหลงเป็นผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ เพราะเขาอาศัยกำลังของฝรั่งเศสเพื่อเอาชนะพวกเขาเคยชิน การกระทำของซาหลง เปรียบได้กับการ “เอางูมาเฝ้าเสาไก่” จริงอยู่ที่ว่าซาหลงและกษัตริย์ในราชวงศ์เหงียนควรได้รับการประเมินค่าใหม่ให้มีความเป็นกลางยิ่งขึ้นและยึดหลักวิชาการ ในการวิเคราะห์มากขึ้น แต่ไม่ว่าจะประเมินใหม่อย่างไรก็ตาม คงไม่มีใครสามารถ ยกย่องซาหลงว่าเป็น “รัตนชาติอันมีค่า” หรือ “สมบัติอันมีค่าของชาติ” ได้เป็นแน่... เมื่อเทียบกับประเทศจีนแล้วประเทศของเราอาจจะเล็ก แต่ต้องไม่ลืมนึกว่าประเทศ ของเรานั้นถึงจะเล็กแต่ไม่ได้อ่อนแอ...ผมไม่เคยคิดว่าคนที่แสดงอุปมาอุปไมยด้วยการข่มขืนนั้นจะเป็นคนบ้า แต่คนที่ทำเช่นนั้นได้ก็คงไม่ปกติกัน¹⁶

ในตอนท้ายของบทความชิ้นนี้ ตะหงอกเหลียนได้กล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า แม้ไม่ใช่นักประวัติศาสตร์แต่นักเขียนก็ต้องเคารพข้อเท็จจริงและความถูกต้องของ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ นักเขียนไม่สามารถกระทำสิ่งที่เรียกว่า “บิดเบือน” ประวัติศาสตร์ได้ เขายังได้กล่าวเพิ่มเติมว่านักเขียนสามารถขุดคุ้ย หรือวิพากษ์ วิเคราะห์ข้อบกพร่องของประเทศได้แต่ไม่มีสิทธิทำลายความภาคภูมิใจของประเทศ ซึ่งมีผู้เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของตะหงอกเหลียน เช่น นักข่าว โต๋จุงลาย (Dô Trung Lai) ได้กล่าวว่า “ก่อนอื่นนักเขียนต้องสำนึกว่าข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ที่ตนนำมาใช้นั้นไม่ใช่สิ่งของหรือทรัพย์สินส่วนตัว แต่เป็นสมบัติของสาธารณะ”¹⁷

อย่างไรก็ตาม ข้อกล่าวหาของตะหงอกเหลียนที่ว่านักเขียนอ่าน ประวัติศาสตร์ไม่เป็นนั้นก็ถูกตอบโต้อย่างทันควันจากนักวิจารณ์วรรณกรรมที่

¹⁶ Phạm Xuân Nguyên (บรรณาธิการ). *Di Tím Nguyễn Huy Thiệp* (ค้นหาเหงียนฮุยเถียบ). Hanoi: NXB Văn hóa thông tin, 2001 : 171-173 .

¹⁷ เพิ่งอ้าง : 316.

มีชื่อเสียงคนหนึ่งชื่อเวียดนามคือลายเจียนเอน (Lai Nguyên Ân) ซึ่งกล่าวว่าในกรณีนี้นักประวัติศาสตร์ต่างหากที่อ่านวรรณกรรมไม่แตก ลายเจียนเอนได้เขียนบทความที่ชื่อว่า “อ่านวรรณกรรมต่างจากอ่านประวัติศาสตร์” (Đọc văn phải khác với đọc sử) โดยในบทความชิ้นนี้เขาได้ใช้ทฤษฎีการเล่าเรื่องในวรรณกรรมของ Wayne Booth นักทฤษฎีวรรณกรรมชาวอเมริกันที่ได้เสนอความคิดเรื่อง “ผู้เล่าเรื่องที่ไม่น่าเชื่อถือ” (The Unreliable Narrator) มาอธิบายว่าผู้เขียนกับผู้เล่าเรื่องในวรรณกรรมนั้นไม่ใช่คนเดียวกัน แม้ว่าในบางครั้งผู้เล่าเรื่องจะเป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นแต่ก็มีอิสระจากการควบคุมของนักเขียน ดังนั้นผู้อ่านต้องเข้าใจว่าเรื่อง “ทองกับไฟ” ถูกถ่ายทอดผ่านจากความเข้าใจของผู้เล่าเรื่องที่ประมวลจากประสบการณ์ของตัวละครฟังซึ่งในเรื่องเป็นที่ปรึกษาชาวฝรั่งเศสของกษัตริย์ซาหลง ดังนั้น ผู้ที่กล่าวว่าประเทศเวียดนามเป็นประเทศ “ที่มีปมด้อย” นั่นคือตัวละครฟังไม่ใช่เหยียนฮุยเถียน นอกจากนี้แล้ว ลายเจียนเอนได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การกล่าวโทษนักเขียนว่าบิดเบือนประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องนักเพราะวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์นั้นไม่ได้มุ่งเน้นที่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ แต่จะให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์กับชาตกรรมของมนุษย์¹⁸ แต่ก็ไม่ใช่ว่านักวิจารณ์วรรณกรรมทุกคนจะเห็นด้วยกับลายเจียนเอนเสมอไป เช่น ชูชาง (Chu Giang) และเหงียนวันลิว (Nguyễn Văn Lưu) ได้แสดงความไม่เห็นด้วยเป็นอย่างมากกับสิ่งที่เหยียนฮุยเถียนนำเสนอ เพราะสำหรับพวกเขาแล้วปัญหาไม่ได้อยู่ที่ความน่าเชื่อถือของคนเล่าเรื่องหรือการที่ตัวละครจะเป็นคนต่างชาติหรือคนเวียดนาม แต่ประเด็นสำคัญคือสิ่งที่ตัวละครนั้นพูดออกมา นักวิจารณ์วรรณกรรมทั้งสองเห็นว่าการที่ตัวละครฟังของเหยียนฮุยเถียนบอกว่าเวียดนามเป็นประเทศที่มีปมด้อย และถูกข่มขืนจากอารยธรรมจีนนั้นแรงเกินไปในความรู้สึกของผู้อ่าน¹⁹

¹⁸ เฟิงอั้ง : 182-183.

¹⁹ Chu Giang và Nguyễn Văn Lưu. *Luận Chiên Van Chương* (ข้อโต้แย้งทางวรรณกรรม). Hanoi: NXB Văn Học, 1995 : 16-17.

❑ วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

ความขัดแย้งระหว่างขอบเขตของวรรณกรรมกับประวัติศาสตร์คงไม่ใช่ประเด็นที่แปลกใหม่แต่อย่างใด อันที่จริงแล้วศาสตร์ทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมากเพราะข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก และในการศึกษาวรรณกรรมหรือในการทำความเข้าใจวรรณกรรมนั้นปริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน ในทางกลับกันนักประวัติศาสตร์เองก็เห็นว่าวรรณกรรมมีนัยยะทางประวัติศาสตร์หรือเป็นหลักฐานทางความคิดของผู้คนในยุคสมัยต่าง ๆ ได้ เช่น นักวิชาการไทยอย่างศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้เคยให้สัมภาษณ์ว่า

...ต้องบอกอย่างนี้ผมไม่ใช่นักวรรณกรรมจริงๆ ไม่รู้พอที่จะพูดได้ ผมรู้ตัวว่าไม่เก่งวรรณกรรม ผมอ่านวรรณกรรมเพราะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในวรรณกรรมมีอะไรที่เขาไม่ได้ตั้งใจบอก ถ้าตั้งใจจะบอกโอกาสที่จะโกหกเยอะ แต่อะไรที่ไม่ตั้งใจจะบอกนี่จะจริง ในวรรณกรรม ในวรรณคดี มีอะไรระหว่างบรรทัดที่คนเขียนไม่ได้ตั้งใจ...²⁰

ดังนั้นจะเห็นว่าคุณูปการที่สำคัญประการหนึ่งของเรื่องสั้นเรื่องนี้คือการชี้ให้เห็นถึง “มุมมอง” ในการเล่าเรื่องหรือเขียนงานประวัติศาสตร์ และชี้ให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงโอกาสของการบิดเบือนหรือความผิดพลาดที่อาจจะเกิดจากสิ่งที่นักเขียน หรือนักประวัติศาสตร์ “ตั้งใจบอก” ผ่านงานของตนเอง

การที่เหิงยงฮุยเทียบได้เล่าประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องราวของชาลองและเหิงยงฮุนนั้นยังเป็นการเติมเต็มช่องว่างหรือได้ชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องประการหนึ่งของการเขียนประวัติศาสตร์ในเวียดนาม นั่นคือ การละเลยต่อประสบการณ์และมุมมองของปัจเจกบุคคลต่อการเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนักประวัติศาสตร์เวียดนามส่วนใหญ่จะเน้นที่เรื่องราวหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มากกว่าความรู้สึกและประสบการณ์ของบุคคลและนี่อาจจะเป็นสาเหตุ

²⁰ แพรว จารุ “นัดพบอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ วารสาร “กองทุนศรีบูรพา 5 (5 พฤษภาคม 2545) : 49-50.

ประการหนึ่งก็นำไปสู่กระแสต่อต้านประวัติศาสตร์และต่อต้านวีรบุรุษที่เริ่มปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมที่เขียนหลังสงคราม ในหนังสือ “ทฤษฎีและวรรณกรรม” (Lý Luận và Văn Học) ศาสตราจารย์เลห่งก๋า (Lê Ngọc Trà) ได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจ ดังนี้

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา วรรณกรรมมีหน้าที่ช่วยสร้างประวัติศาสตร์และภาพลักษณ์ของชาติและประชาชนทั่วไป แต่พวกเราได้มัวเมาอยู่กับการสร้าง “มหากาพย์” ของส่วนรวมโดยไม่ได้สนใจบรรยายรายละเอียดของชะตากรรมของปัจเจกบุคคลและชีวิตของพวกเขา ตัวละครมักจะถูกสร้างขึ้นในรูปแบบเหมือกัน นั่นคือ มวลชนผู้ยิ่งใหญ่ ในงานเขียนเกี่ยวกับสงครามและการปฏิวัตินั้นนักเขียนมักจะบรรยายชะตากรรมของมนุษย์ผ่านกล้อของประวัติศาสตร์เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว วรรณกรรมได้สะท้อนภาพมนุษย์ผ่านการบรรยายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สิ่งที่ขาดหายไปคือสะท้อนภาพประวัติศาสตร์ผ่านชะตากรรมของมนุษย์²¹

ในโลกตะวันตก ประวัติศาสตร์นิพนธ์ได้ถูกท้าทายจากนักคิดสกุลหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) โดยเปรียบเทียบบทบาทของนักเขียนกับนักประวัติศาสตร์ว่างานเขียนทางประวัติศาสตร์ก็เป็นตัวบท (Text) ที่นักประวัติศาสตร์เขียนขึ้นซึ่งต้องผ่านกระบวนการกำหนดเค้าโครงเรื่องหรือแต่งและการเรียบเรียงเป็นตัวบทผ่านภาษาเช่นเดียวกับที่นักเขียนสร้างผลงานทางวรรณกรรม²² และเมื่อเราย้อนกลับมามองประวัติศาสตร์นิพนธ์ในเวียดนาม เราจะพบว่า การเขียนประวัติศาสตร์ในเวียดนามนั้นผูกขาดโดยนักประวัติศาสตร์สกุลมาร์กซิสต์ และในการวิเคราะห์เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์นั้นมักจะยึดตามประวัติศาสตร์ฉบับทางการซึ่งก็เพื่อประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าความถูกต้องของข้อมูลหรือความเป็นกลาง ลักษณะ

²¹ Lê Ngọc Trà. *Lý Luận và Văn Học* (ทฤษฎีและวรรณกรรม). Ho Chi Minh city: NXB Tre?, 1990: 45 - 46.

²² ธงชัย วินิจจะกุล “การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Postmodernism” ใน กาญจน์ ละอองศรี และธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (บรรณาธิการ). *ลิมโศตรง้ำก็เผาแผ่นดิน: รามบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ชาลิวีทช์ เกษตรศิริ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2544. หน้า 351 - 390.

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

ดังกล่าวไม่เปิดโอกาสให้กับความคิดเห็นที่แตกต่าง อย่างไรก็ตาม หลังการประกาศนโยบายโดยเมย์ได้มีการชำระประวัติศาสตร์ในบางยุคสมัยให้มีความเป็นกลางมากขึ้นและมีการยอมรับความหลากหลายของการตีความประวัติศาสตร์มากขึ้น ดังนั้นเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ของเหงียนฮุยเถียบไม่เพียงแต่เสนอรูปแบบการเขียนงานวรรณกรรมที่แปลกใหม่แต่ยังได้จุดประกายความคิดเรื่องการเขียนประวัติศาสตร์ การตีความประวัติศาสตร์ในเวียดนามอีกด้วย งานเขียนของเหงียนฮุยเถียบจึงมีลักษณะพิเศษคือผู้อ่านมีอิสระในการอ่านและการตีความทั้งตัวบทวรรณกรรมและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ในการสัมมนาเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมสมัยที่มหาวิทยาลัยฝึกหัดครู เหงียนฮุยเถียบได้ตอบโต้ข้อวิจารณ์ที่ว่าเขาเป็นพวกต่อต้านประวัติศาสตร์ของชาติไว้ดังนี้

การที่ผมอยู่มาได้ถึงทุกวันนี้มันก็มีที่มาจากอดีตทั้งนั้น และการที่บางคนกล่าวหาว่าผมเป็นพวกต่อต้านประวัติศาสตร์ ซึ่งเรื่องนี้ไม่เป็นความจริง ผมไม่เคยล้มประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติ และในขณะที่เดียวกันก็ไม่สามารถจะปฏิเสธประวัติศาสตร์ได้ ทุกยุคทุกสมัยย่อมมีวีรบุรุษและกวีของยุคนั้นๆ เก้าโมงเช้าก็คือเก้าโมงเช้า เจ็ดโมงเช้าก็คือเจ็ดโมงเช้า เก้าโมงเช้าไม่สามารถปฏิเสธการมีอยู่ของเจ็ดโมงเช้าได้ และไม่มีใครหรอกที่จะลุกขึ้นมาสู้รบตบมือกับซากอดีตจะมีก็แต่นำมันมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับตนก็เท่านั้น²³

ในการให้สัมภาษณ์แก่สำนักข่าวบีบีซีภาคภาษาเวียดนาม เหงียนฮุยเถียบก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่าการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และการเรียนรู้จากอดีตนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางของการพัฒนาประเทศเวียดนามในอนาคต

...เมื่ออ่านหนังสือประวัติศาสตร์เราจำเป็นต้องพิจารณาว่าหนังสือนั้นๆเขียนเพื่อใคร ดังนั้นคนที่วิจัยหรือเขียนหนังสือประวัติศาสตร์ต้องเอาตัวเองเข้าไปอยู่ใน

²³ “Những vấn đề thời sự văn học” (ประเด็นต่างๆ ในแวดวงวรรณกรรม), *Thông Báo Khoa Học của Trường Đại Học Sư Phạm Hà Nội?*, 1988.

สถานการณ์นั้นๆ ด้วย จึงจะเข้าใจได้อย่างถูกต้อง การเขียนประวัติศาสตร์ร่วมสมัยและประวัติศาสตร์ยุคเก่าของเรา มีข้อผิดพลาดมากมาย วิธินำเสนอ การสรุป หรือการวิเคราะห์ยังไม่สมบูรณ์นัก ผมเชื่อว่าถ้าเราต้องการเข้าใจวิถีชีวิตของคนเวียดนามในยุคปัจจุบันหรือกำลังค้นหาเส้นทางเดินใหม่ให้กับประเทศ เราก็จำเป็นต้องวิเคราะห์และตีความประวัติศาสตร์ของเราใหม่อย่างน้อยก็ประวัติศาสตร์ในรอบ 100-150 ปีที่ผ่านมา ซึ่งถ้ามองย้อนกลับไปเราอาจจะพบว่าบางที่เราอาจจะมีทางเลือกที่ดีกว่านี้และประเทศของเราอาจจะต้องเจ็บปวดและเสียเลือดเสียเนื้ออย่างมากขนาดนี้ เมื่อทำเช่นนี้แล้วเราจะได้เข้าใจสังคมปัจจุบันของเรามากขึ้น รวมไปถึงการกำหนดทิศทางสำหรับประเทศเวียดนามในอนาคตด้วย²⁴

เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์และข้อคิดเห็นของเหงียนฮุยเถียบทำให้เราเห็นว่าหากยูคนโยบายโดยเมัยคือการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในสังคมเวียดนามแล้วเวียดนามคงเคลื่อนเข้าสู่ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ไม่ได้หากไม่มีการคิดทบทวน (nhận thức lại) อดีตที่ผ่านมา และปัญหาดังกล่าวย่อมต้องเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ รวมไปถึงการตีความและการทำความเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์ ซึ่งเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” ของเหงียนฮุยเถียบได้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการคิดทบทวนอดีตดังกล่าวด้วย

บทสรุป

นักวิจารณ์บางคนกล่าวว่างานของเหงียนฮุยเถียบนั้นมีการใช้เทคนิคของความคลุมเครือของความจริง ความเหนือจริง และจินตนาการแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ (magic realism) คล้ายกับนักเขียนแถบลาตินอเมริกา ส่วนการเสนอว่าความจริงทางประวัติศาสตร์นั้นไม่ตายตัวและการชี้ให้เห็นว่าความจริงนั้นมีหลายมิติ ก็อาจจะทำให้เราสามารถจัดงานเขียนของเหงียนฮุยเถียบเข้าไปอยู่ในประเภท

²⁴ http://www.bbc.co.uk/vietnamese/entertainment/story/2003/11/printable/0311103_nguyenhu...

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

วรรณกรรมแนวหลังสมัยใหม่ (post-modern) ไปได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม Greg Lockhart ซึ่งเป็นนักวิชาการชาวออสเตรเลียได้เสนอว่าเราควรเรียกงานเขียนของ เหงียนซุ่ยเถียบว่าเป็นวรรณกรรมหลังขงจื้อ (post-confucian) เนื่องจากแนวคิดสมัยใหม่ไม่เคยมีบทบาทชัดเจนในสังคมเวียดนามจะมีอยู่ก็เพียงแต่อิทธิพลของแนวคิดแบบลัทธิขงจื้อเท่านั้นที่ฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมเวียดนาม นอกจากนี้แล้ว ก็ไม่ปรากฏอิทธิพลของแนวการเขียนตะวันตกในงานเขียนของเหงียนซุ่ยเถียบมากนัก ดังนั้นสิ่งที่เหงียนซุ่ยเถียบทำหายคงจะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับขงจื้อมากกว่าแนวคิดสมัยใหม่²⁵ นอกจากนี้ เรายังสามารถรวมเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” ของ เหงียนซุ่ยเถียบเข้าในประเภทของวรรณกรรมยุคหลังสังคมนิยมที่อุดมการณ์แห่งการสร้างสังคมในอุดมคตินั้นได้กลายเป็นแคฝึนสลาย แต่ไม่ว่าเราจะจัดงานเขียนชิ้นนี้อยู่ในประเภทใดก็ตาม สิ่งหนึ่งที่สะท้อนผ่านเรื่องสั้น “ทองกับไฟ” และ “ปรากฏการณ์เหงียนซุ่ยเถียบ” ในช่วงปี ค.ศ.1987-1989 นั้น ก็คือขอบเขตของนโยบายโดยอ้อมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในส่วนของเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อพัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมเวียดนามในยุคปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ด้วย “ปรากฏการณ์เหงียนซุ่ยเถียบ” ยังสะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมมีบทบาทสำคัญในสังคมเวียดนาม กล่าวคือ วรรณกรรมได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความคิดในสังคมเวียดนามยุคหลังนโยบายโดยอ้อม

²⁵ Lockhart, Greg, ‘Nguyen Huy Thiep’s Writing: Post-Confucian, Post-Modern?’ in *Journal of Vietnamese Studies* (Australian Association of Vietnamese Studies), 6 (Jan 1993) : 32-49.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ธงชัย วินิจจะกุล, “การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Postmodernism” ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. กายานัน ละอองศรี และชเนต อารณีสวรรณ (บรรณาธิการ). **ลี้มโคตรเง้าก็เผาแผ่นดิน: รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2544 : 351-390.

แพร จารุ “นัดพบอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์”. **กองทุนศรีบูรพา 5** (พฤษภาคม 2545) : 49-50.

ภาษาเวียดนาม

Chu Giang và Nguyên Van Lúu. **Luận Chiên Van Chúóng (ข้อโต้แย้งทางวรรณกรรม)**. Hanoi: NXB Van Học, 1995.

Lê Ngọc Trà. **Ly Luận và Van Học (ทฤษฎีและวรรณกรรม)**. Ho Chi Minh city: NXB Tre, 1990.

Nhà Van Việt Nam Hiện Đại (นักเขียนเวียดนามร่วมสมัย). Hanoi: NXB Hội Nhà Van Việt Nam, 1997.

“Nhúng vùn dề thói sù van học” (ประเด็นต่างๆ ในแวดวงวรรณกรรม), **Thông Báo Khoa Học của Trường Đại Học Sù Phạm Hà Nội**, 1988.

Nguyên Huy Thiệp. **Tập Truyện Ngắn (รวมเรื่องสั้น)**. Hanoi: NXB Van Học, 1999.

_____. **Tác phẩm và dụ luận (ผลงานและบทวิจารณ์)**. Huế: NXB Tre, 1989.

Phạm Xuân Nguyên, บรรณาธิการ. **Di Tìm Nguyên Huy Thiệp (ค้นหาเหรียญสูญเสียบ)**. Hanoi : NXB Van hóa thông tin, 2001.

ภาษาอังกฤษ

Borland, Harriet. **Soviet Literary Theory and Practice during the First Five-Year Plan, 1928-1932**. New York: King’s Crown Press, Columbia University, 1950.

Hiebert, Murray, ‘One Step Backward’ **Far Eastern Economic Review**, (May 1989) : 15.

Lockhart, Greg, ‘Nguyen Huy Thiep and the Faces of Vietnamese Literature’ in **The General Retires and Other Stories**. Singapore: Oxford University Press, 1992.

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

_____, 'Nguyen Huy Thiep's Writing: Post-Confucian, Post-Modern?' in *Journal of Vietnamese Studies* (Australian Association of Vietnamese Studies), no. 6 (Jan 1993), pp. 32-49.

Nguyen Khanh Toan, 'Nguyen Du and His Times' in *Vietnamese Studies* 4, 1965. Pp. 2-29.

Pelly, Patricia M. *Postcolonial Vietnam: New Histories of the National Past*. Durham and London: Duke University Press, 2002.

Robin, Regine. *Socialist Realism: An Impossible Aesthetic*. Translated by Catharine Porter. California: Stanford University Press, 1992.

Taylor, K.W, 'Locating and Translating Boundaries in Nguyen Huy Thiep's Short Stories' in *The Vietnam Review*, autumn-winter 1996 : 439 - 465.

Zinoman, Peter, 'Nguyen Huy Thiep's 'Vang Lua' and the Nature of Intellectual Dissent in Contemporary Vietnam' in *The Vietnam Forum* 14, 1994 : 36 - 44.

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

[Http://www.bbc.co.uk/vietnamese/entertainment/story/2003/11/printable/031103_nguyenhu...](http://www.bbc.co.uk/vietnamese/entertainment/story/2003/11/printable/031103_nguyenhu...)

Nguyễn Huy Thiệp’s Historical Short Story:

A Challenge to Vietnamese Historiography in the Renovation Period

Dr. Montira Rato

Vietnam’s literary movement in the late 1980s was an outcome of the economic and political reforms (Đổi Mới) that began in 1986 at the Sixth Party Congress. Nguyễn Văn Linh, Secretary-General of the Communist Party in the mid-1980s, tried to move away from centralized control towards a market economy in order to rescue the country from economic crisis and political malaise. The Renovation Policy dramatically affected literary and cultural activity in Vietnam. Vietnamese writers took this opportunity to explore a wider range of new themes, experiment with new styles of writing and delineate objective truth. They also challenged readers to rethink and reinterpret what had happened in the past with new perspectives. This study will make a special reference to “Fired Gold,” Nguyễn Huy Thiệp’s historical short story and its significance as a challenge to Vietnamese historiography in the Renovation Period.

The story was written by Nguyễn Huy Thiệp, probably the most successful writer during the Renovation Period. It reflects an attempt to re-examine Vietnamese history and is part of Nguyễn Huy Thiệp’s historical trilogy. Nguyễn Huy Thiệp’s works were widely discussed and he became a center of attention in journals and magazines in the late 1980s. This incident was later referred to as “the Nguyễn Huy Thiệp phenomenon.” The story is set in the 19th century, at the beginning of the Nguyễn Dynasty. The author highlights two historical figures: the king Gia Long (Nguyễn Anh), and the poet Nguyễn Du. Nguyễn Huy Thiệp’s portrayal of Gia Long and Nguyễn Du is different from what is recorded in historical writings. Marxist historians often represented Gia Long as a national traitor who relied on the French troops for his own benefit. Meanwhile, Nguyễn Du, who was often celebrated as national poet, is depicted in Nguyễn Huy Thiệp’s short story as a miserable young intellec-

❑วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง

tual, who was alienated from his countrymen. In short, Nguyễn Huy Thiệp, through this short story, presents 19th century Vietnam with a new perspective.

The story is told from a foreigner's point of view. This is probably the story's most significant contribution. That is to say, it shows how "point of view" has played an important role in telling a story in fictional and historical writing. This leads to a question of how objective the official history is. "Fired Gold" also allows us to follow the development of history from individual perspectives. This is a major contrast to official history, which focuses more on historical and political events, and neglects individual sensitivity to social changes.

The short story "Fired Gold" brought about debates between Vietnamese historians and literary critics, especially the idea of fictional truth and historical truth and how far a writer can imagine history. This paper will chart the course of this debate and the wider discussion about the relationship between history and literature in Vietnamese society. The study will be divided into three main parts. First, it will provide a biographical sketch of Nguyễn Huy Thiệp and the socio-political context of the Renovation Period. The second part will deal with an analysis of the short story in terms of plot, characterization and narration. The final part will extend to the discussion and debates on the short story that dominated the Vietnamese literary sphere in the late 1980s. It is hoped that the study will contribute to an understanding of the interrelation between historiography, literature and state control in Vietnam.